

(המשך מעמוד 23)

חבר נכבד באגודת הסופרים הסובייטית, ולא כקנאי שחוק ומגולל חסיד "פאמיט".

כנגד אלה ושכאלה חייבים הרפורמיסטים, סופרים, משוררים ומבקרים תומכי הניאסונס. ועל הכל מנהיגם גורבאצ'וב, לנין הל את מילחמתם. בין לוחמים אנטייריאקי ציוניים אלה תמצא בעיקר את תלמידיו וחסידיו של מאיאקובסקי ורעיו הפוטוריסטיים: החל במשורריירחוב הניצבים ברחוב ארבאט שבמוסקווה ומרקלמים בסינגנון פאטי את שיריהם הקוראים לריענון הקאררים, למילחמה בביוורוקאטיה, להעלאת רמת החיים של ההמונים, ועד לייבטושנקו חסיד "הרפובליקה העולמית" של השירה הנאורה, אנדרי וונסקי, סק, מנושאיידיגלו של אינרודודאלום חדש והפקרי מעט בנוסח ייסנין, ועד למזכיר אגודת הסופרים הסובייטית, המבקר יבגני סידורוב שכתב את הסיפון היחיד (!) שהופיע עד כה בבכרית המועצות על ייבטושנקו.

למדך, שעדיין לא סלחו/שכחו לו את "באבי יא"!"

לכאן, למערכה זו למען צדק חברתי וניי קיוויכפיים וכנגד עריצות ו/או הסתגרות לאומנית או הרפתקות "בינלאומיות", שיי כים שמונתים של אוקיג'אווה וויסוצקי המנוח, זמר גדול (הוא הושפע מ'ז'אק בל הבבלג'י) שגם היום קשימאוד להשיג את תקליטיו בבכרית המועצות (בין השאר, גם בשל הביקוש העצום).

ספרות מעורבת ממש, זו המכירה את העבודה שנעשתה בעשורים האחרונים בארצות חוץ, עדיין אינה קיימת בבכרית המועצות. גם קצב התרגומים שהוא באחווה — עדיין מפגר ב"שנות אור" אחרי זה שבארצות כמו צרפת, גרמניה, אמריקה ואפילו ישראל. וזאת, על אף העובדה שכתביהדעת בעל התפריצה הענקית (400 אלף עותקים) "ליטראטורה איסטראנייה" (ספרות זרה" או "ספרות חוץ") מפרסם גם רומאנים בהמשכים, מתורגמים מכל שפות העולם (בקרוב יתרגמו גם קובץ של ענגון: את חמור שלושם או את נול בפות המנוול והשמועה אומרת כי גם אחד מסיפרי עמוס עוז מועמד לזכות בקהלימוראים רוסים) — ולמרות העובדה שבכרית המועצות הצטרפה גם היא לאמנה הבינלאומית לתשלום תמלוגים ליצירות אמנות. כך ששום סופר או יוצר כלשהו, שיצירתו מופיעה בבכרית המועצות, לא יוכל עוד לטעון שקופח כספית.

תחיית הפונדמנטאליזם

ועוד לא אמרנו דבר על הבעיות האתניות, כפי שהן מצטיירות בספרות הרוסית של ימינו — על תחיית הפונדמנטאליזם, האיסלמיזם אבל גם הפרבוסלאבי (מוחים מעריכים כי בשנת 2000 יגיע מיספר המוסלמים בבכרית המועצות לכ-100 מיליון לעומת 200 מיליון סלאבים) על הישרדותן של השפעות הסימבוליים הרוסי הגדול (בלוק, ביילי, בריוסוב, סולוגוב, איוואנוב) והויקה המיתולוגית (בעיי קיומם של סופרים רוסיים יהודיים רבים שאינם מופרים בישראל (במישלת הסובייטית הרישמית לפסטיבל רוטרדם היו לפחות שלושה משוררים יהודים מוצהרים: ייבגני ריין ליד 1933, אלכסיי פארשצ'יקוב יליד 1954, ואלכסנדר קושניר יליד 1936 — וזאת מלבד יוסף/יוסיפ ברורסקי, חתן פרס הנובל, המתגורר כיום בארצות הברית). ועל פריחתה הסרתית התקדים של ספרות ההומור ובעיקר הסאטירה.

גם לזו — מסורת ארוכה. מימי יוגול והקאריקאטורה העיתונאית הרוסית של המאה ה-19 וראשית המאה ה-20 ועד לזושצ'נקו, אילף (איליה) ופטרוב (ייבגני), סיניאבסקי הגולה ("אברם טרץ") וקרוקודיל, השבועון ה"סאטירי הנקרא על שם סיפורו הנפלא של דוסטויבסקי. אבל אל נשכח בררר גם את

ההומור הספרותי "הרציני" יותר, כגון זה של הפוטוריסט בורליוק, שכתב:

מוצא חן בעיני האישיבה רייון.
כמה יפה-תאר הוא כאן ליד
אנדרטת פושקין,

לבוש מעיל אפר,
תוחב אצבעו בטיח
מבלי לדעת אם זרעו הרע
יצמיח בן או בת.

אפילו ימי סטאלין, התקופה הקשה ביותר, היונו את חושיההומור הרוסי שבימים אלה זוכה בתחייה מחודשת, הסרתית-קרים כמדור מה. וראה פסקה אחת מתוך סיפורו של ריבאק קוב שתורגם באחרונה לעברית בידי צבי ארד:

"לא הפרעתי לאיש, והייתי דרוש לכולם, אלא שבדרכי התייצב פסיק, ונקודתיים עצרו בי. שים לב, בגירוש לא יאמר לך איש את האמת. תתקשה להאמין, אבל כך. במישרד שלנו היתה תלויה סיסמה: 'הטכניקה בתקופת השיקום קובעת הכול. סטאלין'. מכיר את הסיסמה! מכיר. יפה. קראתי את הסיסמה בנוכחות בחורה נפלאה. והיא הוקיעה אותי באי ידיעת סיימני הפיסוק. הקשב יפה. נדמה היה לה, כי קראתי את הסיסמה כך: 'ה' טכניקה: בתקופת השיקום קובע הכל סטאלין'. נערה משכילה הייתה, נבצר ממנה לשאת את בורותי, וסיפרה את צערה למו שדרוש לסיפרי" (ריבאקוב, ילדי ארבת, 210). מכאן סלולה כמובן הדרך לשלוש שנות מאסר. והכל במיטב אמנות האנקדוטה, ההרי מור והטאטירה הרוסיים!

מי אמר שנעלמו מן העולם בשנים הרעות ההן?

טכסטים

פיודור מיכאילוביץ'

דוסטויבסקי:

על פאן-סלאביות

ועל שליחותה של

הקיסרות הרוסית

הקדושה

...כן, קרו השפע וקונסטאנטינופול, כל זה ייפול בחלקנו, אבל לא כאמצעות כיבוש או אונס, אני משיב. ראשית-לכל, זה יקרה לגמרי מאליו, פשוט מפני שהגיעה השעה לכך, ואם עוד לא הגיעה, הנה היא כבר ממשמשת ובאה, וכל הסימנים מעידים על כך. זוהי התוצאה הטיבעית ביותר, כביכול, קולו של הטבע עצמו. ואם עדיין לא קרה הדבר מוקדם יותר, הרי זה רק מפני שהשעה לכך עוד לא היתה כשרה. באירופה מאמינים באינו. מורר, שיה של פטר הגדול". אבל זו אינה אלא עוד פטרסבורג, לכבוש את קונסטאנטינופול, כי או בדעתו של פטר הגדול, תחת לייסד את ברייה שברו הפולנים. אילו באמת היה עולה או בדעתו של פטר הגדול, תחת לייסד את פטרסבורג, לכבוש את קונסטאנטינופול, כי או היה נוטש רעיון זה בהירוור שני, גם אילו עצמו לרשות כוחות מספיקים להביס את השולטן. וזאת, משום שבימי עוד לא הגיעה השעה לכך ואפשר אפילו שהתפתחות כזאת

היתה מביאה כלייה על ראש רוסיה. שהרי אם אפילו בפטרסבורג הפינית איננו מסוגלים להימלט מהשפעתם של שכנינו הגרמנים, אותם גרמנים שאכן היו לנו למר עיל אבל, לעומת זאת, שיתקו שיתוק בלתי רגיל את התפתחותה של רוסיה כטרם היה סיפק בידיה למצוא ולממש את דרכה הנכונה, כיצד היינו מסוגלים או להימלט בקונסטאנטינופול הגדולה והמיוחדת במינה, עיר המשמרת את שרידיה של תרבות בכירה ועתיקת יומין, מהשפעות היוונים שהם, ככלות הכול, ערינים ומעורנים לאין-ערוך יותר מן הגרמנים הגסים: יונים אשר להם מיספר רב לאין מספר של נקודות-יגע עימנו מן הגרמנים, השונים מאיתנו לחלוטין...

עכשיו היתה רוסיה כבר באירופה ואף קני תה לעצמה השכלה. אבל, מעל לכל, עכשיו הכירה במלוא עוצמתה ונתחוקה באמת: היא גם הכירה בזה אשר יקנה לה בעתיד את שיא כוחה. עכשיו היא מכינה שקונסטאנטינופול יכולה להיות שייכת לנו, גם מבלי להיות לבירת רוסיה. אבל אם קונסטאנטינופול יכולה להיות שייכת לנו היום, גם מבלי להיות לבירת רוסיה, כי אז היא יכולה להשתתף לנו גם בלי להיות לבירת הפאן-סלאביות, כלל. הסלאבים, דבר שיש הרוצים בו...

שהיוונים לברם יירשו את קונסטאנטינופול — דבר זה אינו בחשבון כלל: אסור להעניק להם נקודה חשובה כליכך על פני כדור-הארץ; דבר זה היה הרבה יותר מרי בש"ב. אבל שהפאן-סלאביות, ורוסיה בראשה, תזכה בקונסטאנטינופול — הרי זה דבר אחר. ואשאל עתה, בשם מה, בשם איזו זכות מוסרית, ניתת היה לרוסיה לתבוע לעצמה את קונסטאנטינופול? בהסתמך על אלו מטרות נעלות יותר, ראשית היתה לתבוע דבר זה מאירופה?

תשובתי היא: דווקא כמנהיגת האמונה האמתית, כמגינה וכמשמרת של האמונה האמתית — תפקיד שנועד לרוסיה עוד בימי אי-וואן השלישי (איוואן הגדול שהיה נשוי לבתו של אחרון הקיסרים הביזנטיניים והיה הראש שזן שנטל לעצמו את תואר הצאר, 1440-1505), אשר כדי להמחישו קבע את השם הביזנטי הדרראשי בראש שלטיהמלוכה הרוסית הישן; אותו תפקיד שנתבהר לחלוטין רק לאחר ימי פטר הגדול, כשרוסיה כבר הכירה בעצמה את הכוח למלא את שליחותה כמיגינה האמתית היחידה של האורתודוקסיה (היוונית-הפראבוסלאבית) ושל העמים המאמינים בה... ואף אם יגיע היום ובו תהיה רוסיה לשליטה על כל העמים הסלאביים, הרי זה רק בשיקבות פניית עמים אלה עצמם ותוך הגנה על כל מה שיאפשר להם לשמר את אייתלוי תם ואת ייחודם.

מעטם זה ניתן יהיה ביום מן הימים גם לעמים הסלאביים האירופיים, שאינם סרים למרותה של הכנסיה האורתודוקסית הרוסית, להצטרף לבכרית כזאת, שכן הם עצמם יכירו בכך שאיחודם תחת חסותה של רוסיה — אין פירושו אלא התחוקתה של כל אינדיבידואל ליות בלתי-תלויה שלהם כעמים, שעה שבלא הכוח המאחר הגדול הזה הם עתידים אולי לחזור שוב ולכבוש את כוחם העצמי בסיכור כים ובמילחמות אחים, אפילו אם יבוא יום שבו יוכו בעצמאות פוליטית מידי המוסלמים והאירופים שלמרותם הם נתונים כיום.

(מתוך יומנו של סופר, 1876-1877)

נאדו'דה

מודלשטאם

ההתאבדות

מי חזה מראש את התוצאות הנוראות של נטישת ההומאניזם בשמה של איזו מטרה מקדשת-הכל? מי ידע איזה אסונות אנו מבי

סופרת רוסיה שתלתה על חבל-כביסה רומאן אסור, כתוב על פישתן